

KECSKEMÉT DICSÉRETE

HA A KISÜZEMI életformáról beszélünk, vagy megállapítani kívánjuk, hogy Dániához hasonló viszonyok Magyarországon hol vannak, akkor elsősorban mindig Kecskemétet említjük és ebben nincs is túlzás. Kecskemét 164.000 kat. holdas határában a szélsőségek és változatos talajnek eredőjeként ugyanilyen a termelés is. Vannak itt még ma is sok száz, talán ezer holdakra is tehető homokdombok és sivatagszerű buckák, ahol ezt a homokot kisüzemi formában hasznosítják. És ahol a zöldség, gyümölcs és főzelék termelése és a szőlőkultúra meg tudott honosodni, ott példátlan szorgalommal, hozzáértéssel, kitartással, munkával és földszeretettel olyan eredmények jelentkeznek, aminőket az ország egyetlen része sem tud felmutatni.

Kecskemét termelési jellegét nem a szántóföldi gazdálkodás, hanem a belterjes üzemi ágak, mint a gyümölcs, szőlő, főzelék és zöldségtermelés adja meg. 19.000 hold területet foglal el a város határában a gyümölcsös-szőlő. Ezek összeírása tekintetében Kecskemét egyedül áll az egész országban. Ezt a területet a város polgármestere a legpontosabb helyszíni felvétellel állapította meg. De egyedül áll abban is, hogy a gyümölcsfákat nem bemonmás, hanem külön számlálóbiztosok felszámolása alapján vette számba a városi hatóság s az adatok így valóban helytállóak.

Kecskemét város hegyközségi tanácsának területén 1940-ben a faállomány összesen 1.528,986 darab volt. Ebből legtöbb a barack, 564.056 darab, utána a szilva 360.323, majd az alma 291.121 és a meggy 128.730, aztán a cseresznye 109.145, míg körte csak 52.216, dió pedig 23.395 darab volt. Sajnos, az 1941—42-es években a talajvíz és fagykár miatt kipusztult a barackfák 40—50%-a, a többi fajtáknak 20—25%-a, mire ismét megindult a hatalmas újraterelítési munka.

Hogyan folyik ez a munka, miből élnek itt az emberek?

A legnagyobb bevételi forrás a szőlő, bor és gyümölcs. Ehhez nagyon értenek az emberek. Ha egy szőlősgazda-gyűlésen, ahol több százan vannak jelen, látatlanban felszólítunk egy jelenlevőt, tartson előadást a szőlő gondozásáról, vagy a gyümölcsfa ápolásáról vagy telepítéséről, a legkiválóbb szakszerű előadást tudja rögtönözni. Vitatkozni nem is igen lehet velők, mert ismerik a legújabb elméletet és gyakorlatot, és őseiktől örökölt beidegzettséggel ismerik a város határának minden darab földjét, tudják, milyen alanyra milyen fanem való, azt is tudják, melyik helyen milyen vadcsemetét lehet alanynak használni, azt is tudják, hogyan, miként kell gondozni, permetezni, vagy melyik szőlőt érdemes ültetni, stb. Meg is van ezért a jutalmuk, mert gyümölcsük—barack-, szilva-, meggy-, almafélék — legelső az országban, hiszen a három nagy országos kiállításon mindig Kecskemét nyerte el a nagydíjat, a vándorserleget, ami most már, három győzelem után, Kecskemét város tulajdonában is marad.

Kecskemét szőlő- és gyümölcsstermelő gazdaközönségének legnagyobb kincse: a barack az utóbbi három esztendei árvizek és fagyok következtében

óriási mértékben megfogyatkozott. Becslés szerint az 1941—42. évben talajvíz és fagykár miatt kipusztult a barackfaállomány 40—50%-a.

A barack, amely forró égövi növény, nem bírja ki a legtöbb esztendőben mutatózó 60—70 fokos hőmérsékleti különbséget (25—30 fok hideg, 35—38 fok meleg) és „megüti a guta”. Ez az aranyat érő gyümölcs, amelyből egymásik esztendőben 1200—1600 vagon is ment ki Kecskemétről, most egy-néhány esztendeig majd csak jóval csekélyebb mennyiségben kerül piacra, ami megcsappantja a kecskeméti bevételét. De az a kecskeméti közönség, amely megküzd minden viharral és minden nehézséggel, ezen is túlteszi magát és újabb lendülettel behozza a pusztítás okozta hiányokat.

Másik nagy kincse Kecskemétnek, a gyümölcs után a baromfi. Ez az, amiből a kisember pénzel; ez az, amiből élni és boldogulni tud. A tojás, a csirke, pulyka, a liba, a kacsza soványan vagy hízottan óriási értéket jelent Kecskeméten. Bár a legutóbbi esztendők alatt megtorpant az a hatalmas előretörés, amely itt a legjobb minőségek kiválasztása, a legjobb tojóegyedek továbbtenyésztése folytán már észlelhető volt, remélni lehet, hogy a takarmányozási viszonyok jobbrafordulásával Kecskemét tanyai népe ismét ráveti magát a baromfira, amelynél ízesebb húsú nem igen akad a föld kerekiségén. Kecskemét tanyavilága — általában az Alföldé — egyenesen predesztinálva van arra, hogy baromfit tenyesszen, mert a szaladgálással, a füvek, bogarak, gyommagvak összeszedésével a baromfi olyan értékes anyagokat vesz magához és olyan minőségre, súlyra tud szert tenni, amilyen a zsákból tartott baromfinál sehol sem tapasztalható. Ezért van az, hogy a baromfiból, de ettől függetlenül a zöldség-, gyümölcs- és főzelékfélék kivételéből is Kecskemét Magyarország exportjában igen jelentős százalékot foglal el. Átlagban 40% az, ami Kecskemétről kikerül az egész ország 60%-ával szemben. Ez mind a kecskeméti magyar élelmességének, kegyetlen erős munkájának, edzettségének, a mostoha viszonyok által megacélozott erejének és szorgalmának tulajdonítható. És annak is, hogy a gyermeket itten nem tehernek, hanem értéknek, vagyonszerzőnek tartják. Éppen azért szaporodik a lakosság, mert minden gyermek termelő tényező, segítő-társ, munkatárs és a család vagyonának a gyarapítója.

Az ellen a hivatalos nézet ellen, hogy Kecskeméten nem lehet téli almát termelni, Kecskemét téli almát termelő telepei — a város szikrai gazdasága, a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara mintagyümölcsöse, Muraközy Dezső, Platter János, Szőlőszövetkezet, Jogakadémia, stb. — anyagukkal sorozatosan tiltakoztak már, ezt tehát ma már nem lehet fenntartani.

De itt van a másik munkatér: a zöldségfélék, a konyhakertészet, melynek keretében a kelkáposzta, paradicsom, uborka, saláta, zöldbab, spárgatök, zeller, gyökérfélék termelése nagy lendülettel haladt előre. Kecskeméten van ma az ország két legnagyobb konzervgyára és szárítóüzeme, amely minden kelkáposztát, paradicsomot, gyökérféléket, zellert fel tud venni. Zellerben első helyen áll Kecskemét, talán paradicsomban és kelkáposztában is. Kelkáposztája felveszi a versenyt a holland és olasz áruval.

Az uborka az utóbbi tíz év alatt visszaesett. A külföldi piacok nem tudják felvenni a termelt árut. De azért egyet meg kell említenem itt: 1927-ben kezdte el a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara a salátauborka termelését magasztosítással Kecskeméten. (A salátauborka nem üres belül és nem megy bele a víz.) És 1929-ben már 1227 vagonnal vittek ki belőle külföldre, tehát a kecskeméti nép nyomban belátta a konjunktúris lehetőségeket és hozzáfogott a termeléshez.

Nagyon érdekes a földieper termelése is. Ezelőtt 20 évvel Kecskemét piacán egy szezonban 60—80 q földieper került piacra. Jött a konzervgyári

kereslet s megindult a termelés. Jelenleg már olyan mérvben termelik, hogy 3—6 vagon is jön fel egy-egy piaci napon. Az eper pedig nagyon fontos szociális jelentőségű termék, mert nagycsaládú, kisfölddel bíró emberek termelik 800 0-01101 1600 □-ölig.

Amikor 1935 május 25-én egy hihetetlen arányú jégverés elpusztította Kecskemét egész határát, tönkretette a gyümölcsöket, a szőlőket, a zöldséges-és főzelékestelepeket és kerteket, az akkori polgármester autón még aznap bejárta az egész határt, a pestkörnyéki zöldségstelepeken többmillió palántát lefoglalt és a jégverés után az első napon már mindenki ott volt a földjén, plántált, kapált, ásott és elindította az új életet. Érezte, hogy mellette van a közigazgatás és az állam támogatása, nem esett kétségbe. A fáradozásnak meg is lett a gyümölcse.

Az Alföldön és Kecskeméten is, a gazdálkodással kapcsolatban sok, az ország más részétől eltérő, jelenséget is tapasztalunk. Itt csak azt a polgárt tartják odavalónak és nem illetik a jött-ment szóval, aki begyökeresedett a földbe, esetleg házasság révén, de még inkább azzal, hogy földet, szőlőt, gyümölcsöst vásárol, gazdálkodik, vagyis osztozik az alföldi gazdaváros lakói többségének sorsában. Gyönyörű és nagyértékű jelenségeit látjuk ennek Kecskeméten. Mennyire jobban tud segíteni az a polgármester vagy tanácsnok a lakosság nagytöbbségét kitevő agrár népesség sorsán, helyzetén, ha maga is részese annak a sorsnak. Mennyivel jobban tudja méltányolni a jégverést, az aszályt, a rézgálic hiányát, a késői vetés bajait, a munkáskérdést, az út rosszságát, ha maga is résztvesz gazdasági munkában és megbeszéli, megtárgyalja a város lakosaival ezeket az agrár sorskérdéseket... Kecskeméten, a fejlődő s a kerti kultúrát ilyen magas színvonalra emelő városban azért tudott ilyen nagyszerű magasfokú kultúra kifejlődni, kialakulni, mert a lakossággal együtt érzett, gondolkozott és dolgozott az a polgármester, az a tanácsnok, az a mezőgazdasági kamarai igazgató, aki maga is érzi az időjárás viszontagságait, a nehézségeket, amelyekkel a mezőgazdaságban a lakosságnak meg kell küzdenie.

Ezt a hatalmas kultúrát Kecskemét elsősorban népe szorgalmának köszönheti, másodsorban pedig a város üdvös földbirtokpolitikájának, amely abban jelentkezik, hogy időnként, amikor a föld utáni vágy fellép, a népesség szaporodik, 2—3—5000 holdat a város öröktulajdonul ad el a város lakosainak, köztük igen sok intelligens embernek, akik példát mutatnak, nagy pénzt áldoznak és előmozdítói a nagy, fejlett s kis területen is megélhetést biztosító üzemi ágaknak. A város a múltban ellenzéki magatartása miatt évtizedeken keresztül csak a maga erejére támaszkodhatott, mert kívülről nem sok támogatásban volt része. Ezért van sok vonatkozásban hátrább, mint a dunántúli városok, amelyek belső életüket jobban tudták fejleszteni. Csak a huszas évek óta háromízben folytatott parcellázási és a nagyszerű intézmények, — mint a Duna—Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara, Kertészeti Felügyelőség, Hegyközség, szőlészeti és gazdasági felügyelő, állami borpince, gyümölcsösomagolók — idehozatala, szervezése és egymást felváltó kiválóbbnál-kiválóbb polgármesterek voltak azok, amelyek, illetőleg akik a város gazdasági életében irányítólag hatottak.

A legutóbbi négy évben azonban a város belső képe is sokat változott. Rengeteg intézmény, középület, út stb. létesült az utóbbi időben, jórészt állami támogatással, amit meg is érdemel ennek a városnak becsületes, szorgalmas magyar népe.

Ha valaki Kecskeméten nyári gyümölcsszezonban a hajnali piacot megnézi, ott látja a piacon legtöbbször a város vezető urait, nagyságos és méltóságos asszonyokat, akik „széles“ kocsikon árulják a gyönyörű, mosolygó gyümölcsöt, akik legtöbbször sajátkezüleg is szedik le azokat,

mert a gyümölcs kincset jelent, értéket jelent, ahhoz csak finoman, sokszor „kesztyűs kézzel“ lehet hozzányúlni.

Ugyanezek a szőlőbirtokosok, akik kis szőlőjükben szép kis nyaralókat építettek, munka után itt pihennek meg, az esztendő fáradozásait a nyári szabadságuk alatt itt töltik, együtt éreznek a földdel, munkásokkal, részt vesznek minden munkában.

Kecskemét városa sohase felejtette el azt az örökké érvényes tételt, amelyet a híres angol közgazdász, Young Artur fejezett ki így: „Adjatok egy kősziklát egy embernek öröktulajdonul, termőföldre fogja az azt átváltoztatni“, Kecskeméten ugyan nem kősziklát vesz, hanem sívó homokot, amelyet felfordít, megköt, amelybe telepít gyümölcsöst, szőlőt, életet, amelyet kutatás, hogy öntözni tudjon és zöldségesében egy év alatt jó esztendőben három-négyszer is tudjon termést aratni.

De erre itt Kecskeméten szükség is van, mert Kecskemét tanyavilágának népe legszaporább az egész világon. Egész hadsereg azoknak az anyáknak a száma, akiknek itt 6—8—10—12—14 gyermekük van. Miután a föld nem lesz több, erejük megfeszítésével arra törekednek, hogy minél kisebb területen biztosítsák a megélhetésüket. A szülő, akinek 10—12 hold homokja van, arra törekszik, hogy mind a négy gyermekének egy-két holdas szőlőt tudjon telepíteni s azzal indítsa őket útra, önálló életre. Egészen új örökösödési rend alakult itt ki ennek folytán, amelynek célja, hogy a homokból termőföldet, szőlőt, gyümölcsöst csinál, amelyet így örökölnek a gyermekek.

De itt a gyümölcs, zöldség feldolgozása is nagymérvű. A konzervgyárak zöldbabja, zöldborsója itt terem. A híres kecskeméti városi szeszfőző tüneményes barackpálinkája és egyéb likőrjei helybeli gyümölcsből készülnek. A két konzervgyár nagyszerű készítményei az egész világnak hirdetik a kecskeméti gyümölcs, zöldség és főzelék kiválóságát. Ezért nevezte e sorok írója az itteni kiváló munkásokat a „homok hőseinek“. Mert valóban hősök ők, akik ebben a sivár homokban Magyarország legmagasabbrendű kultúráját honosították meg. Csókás József, Weber Ede, Beretvás Pál, Muraközy Imre és János, Hankovszky Zsigmond, Mathiász János mind egytől-egyig fogalom a szőlő- és gyümölcskultúra munkásai előtt, mindegyik úttörő valamiben és mindegyik előbbre vitte a kecskeméti gyümölcs- és szőlőkultúrát és öregbítette Kecskemét nevét.¹

Kecskemét megbecsüli azokat, akik ezt a munkát végezték. De megbecsüli azokat a szülőteit is, akik szellemi vagy más téren szereztek arra érdemet. Pár hónappal ezelőtt állított emléktáblát Mátyási Józsefnek, a száz évvel ezelőtt élt kecskeméti költőnek. Április hóban leplezték le Böszörményi Mihály kiváló tanító 60 éves nevelői munkáját megörökítő emléktáblát. Büszke arra, hogy volt egy Hornyik Jánosa, aki megírta Kecskemét város történetét. Legbüszkébb arra, hogy volt egy Katona Józsefé, akinek neve, dicsősége örökké ott lobog Kecskemét város népe előtt, hogy munkájával, a föld és nép szeretetével igyekezzék Katona József szülővárosát, földjét, népét nagyvárrá, erőssé, viharállóvá és boldoggá tenni.

GESZTELYI NAGY LÁSZLÓ

¹ L. Gesztelyi Nagy László: A homok hősei c. munkát.